

До історії міста через історію його мешканців

Л.Яценко, А.Слоневский.

Дух ушедшей эпохи.

Каменское-Днепродзержинск 1917-1953 годы:

Воспоминания, очерки, документы.

Днепродзержинск: Издательский дом «Андрей», 2007, 372 с.

Минулого року краєзнавча бібліотека Дніпропетровщини поповнилася унікальним у своєму роді виданням – такою собі «живою» історією Дніпродзержинська (колишнього Кам'янського), одного з найбільших міст нашої області. Автори книги «Дух минулої епохи» – відомий дніпродзержинський журналіст і публіцист Олександр Слоневський та один з кращих істориків міста Людмила Яценко, яка, на жаль, не дожила до виходу в світ їхнього спільного творіння. Справжній, не кон'юктурний і незаіделогізований патріотизм та любов до своєї «малої батьківщини» відчуваються на кожній сторінці цього видання, яке з'явилося не з приводу чергового ювілею або пам'ятної дати, а стало результатом тривалої самовідданої роботи двох ентузіастів. До того ж книга О. Слоневського та Л. Яценко є першим поглядом на складну історію Кам'янського – Дніпродзержинська, відмінним від «канонічної» радянської версії.

«Дух минулої епохи» приємно вражає своєю науковою обґрунтованістю, адже автори провели значну пошукову роботу в фондах Державного архіву Дніпропетровської області. Залучені джерела надають книзі певною мірою документального характеру, що позитивно позначається на сприйнятті читачами її змісту в якості історично достовірного матеріалу. Разом з тим, праця О.Слоневського та Л.Яценко не є «сухим» історичним дослідженням минувшини Дніпродзержинська. Сама структура книги, в якій вдало поєднані розміщені в хронологічному порядку нариси, документи, спогади очевидців, біографії мешканців міста, цінний ілюстративний матеріал, яскраво свідчить про її скоріше науково-публіцистичний стиль. А це, в свою чергу, робить «Дух минулої епохи» більш легким і цікавим для прочитання, ніж це було би у випадку з класичною історичною працею.

Важливим аспектом і своєрідною «родзинкою» роботи авторського тандему є те, що це не тільки і навіть не стільки історія міста, скільки історія його мешканців, складні і суперечливі долі яких назавжди вплелися в минуле і сучасне Дніпродзержинська. Це історія людей, які на місцевому рівні були свідками і безпосередніми учасниками тих карколомних подій, що лихоманили всю нашу країну протягом першої половини ХХ ст. Революційні 1917-1920 рр. з калейдоскопічними змінами влади в Кам'янському, встановлення радянського режиму, НЕП та індустріалізація, Голодомор та репресії 1930-х рр., суперечливий період німецької окупації та післявоєнна відбудова... Кожне з цих явищ і процесів мало свою специфіку для міста і його жителів, безпосередньо впливаючи і нерідко ламаючи їхні долі, як ми це бачимо на прикладі родин

Гриневичів, Крикентів, Манаєнкових та багатьох інших, без яких неможливо уявити історію Дніпродзержинська.

Олександром Слоневському та Людмилі Яценко вдалося зібрати чимало цікавих відомостей з життя міста протягом 1917-1953 рр., з якими навряд чи зможуть познайомитися сучасні дніпродзержинці. Велике зацікавлення викликає сюжет про роль і місце в житті Кам'янського чеської, польської та єврейської громад, їхню самовіддану працю на благо своєї нової батьківщини та поневір'я, що випали на їх непросту долю з приходом більшовицької влади. Через особистості робітників та інженерів досить вдало й органічно показана історія Дніпровського металургійного комбінату – підприємства, важливість якого в житті міста неможливо переоцінити. Не може залишити читача байдужим і поданий авторами людський, а не статистичний вимір голодних років та репресій, коли дніпродзержинці в повній мірі відчули на собі всі «переваги» комуністичного режиму з його перспективою «світлого майбутнього». З неабиякою цікавістю сприймається матеріал про антинімецький рух опору в окупованому Дніпродзержинську, справжні, а не міфологізовані радянською пропагандою здобутки комуністичного підпілля, а також інформація про діяльність на місцевому терені замовчуваних раніше похідних груп ОУН. Яскравим і насиченим на сторінках «Духу минулої епохи» постає духовне й культурне життя мешканців Кам'янського-Дніпродзержинська – релігійна сфера, історія єдиного в місті вузу – інституту ім. Арсенічева, театрів, закладів освіти та медицини. Не можна не згадати і про візитну картку Дніпродзержинська – пам'ятник Прометеєві, всі перипетії навколо якого достовірно подані авторами книги, а також вартий уваги сюжет про молоді роки одного з найвідоміших уродженців міста – Л.І.Брежнєва.

Сильною стороною праці О.Слоневського і Л.Яценко, безперечно, є також географічна складова, адже книга дає змогу досить чітко уявити місцезнаходження тих або інших знакових в історії міста об'єктів, причому чимало описаних авторами будівель дніпродзержинці можуть легко упізнати і побачити на вулицях сучасного міста. Так, зокрема, вражає наведений у книзі факт про те, що сьогоднішній міський парк з його розважальною інфраструктурою побудовано на місці колишнього Заводського цвинтаря, на якому знайшли свій останній притулок чимало видатних мешканців Кам'янського.

Залишається тільки побажати О.Слоневському продовжувати свої студії з історії Дніпродзержинська, адже минуле цього міста на Дніпрі має свої яскраві сторінки як у дореволюційну епоху, так і після 1950-х рр. Захоплююче, цікаве, історично правдиве й незаангажоване творіння Олександра Слоневського та Людмили Яценко стало справжнім подарунком усім дніпродзержинцям – як сучасним, так і майбутнім поколінням. І кожний житель Дніпродзержинська обов'язково знайде у «Дусі минулої епохи» свою власну історію рідного міста, кожний по своєму відчує той неповторний і суперечливий дух не так уже й давно минулої епохи, в яку жили і яку творили наші батьки, діди та прадіди...